

ning de baas gelijk had. Op het ogenblik is er een aparte leerstoel voor arbeidsrecht en sociaal-ekonomisch recht, en zijn die drie artikelen geschrapt. Ik kan u verzekeren dat een daaraan juridische konstruktie ten grondslag ligt, en geen mentaliteitskonstruktie. Deze juridisch andere konstruktie, die van

onbetaalde arbeid *beroepsarbeid* maakt betekend een verdubbelde arbeidsmarkt en een echte verdeling van inkomen.

M. Nielsen-Muller, Egmond aan Zee.

Boekbespreking

ABRAM DE SWAAN. 1982. De mens is de mens een zorg. Amsterdam, Meulenhoff. 258 pp. ISBN 90 290 1138 6. f39,50.

In deze bundel heeft DE SWAAN diverse artikelen gebundeld die hij de afgelopen 10 jaar heeft geschreven. In deze jaren heeft hij zich ontwikkeld van mathematisch politoloog tot socioloog en psychoanalytisch therapeut. Een van de artikelen is zijn (verlate) oratie als hoogleraar binnen de vakgroep Verzorgingsociologie (1979). Een centraal thema in de artikelen is de verzorging, van persoonlijk hulpbetoon tot omvattende professionele diensten. DE SWAAN schrijft over de samenhangen tussen de brede maatschappelijke veranderingen en de intieme belevingswereld van de mensen die met elkaar die ontwikkelingen meemaken. Mensen met belangstelling voor de huishouding en de huishoudkunde zullen waarschijnlijk met een positieve verwachting dit boek van DE SWAAN ter hand nemen. Zij zullen er zeer uiteenlopende onderwerpen in aantreffen: een beschrijving van de positie en de denkwereld van fabrieksarbeiders, een verklaring voor het verschijnsel uitgaansangst (agorafobie) bij vrouwen, de verhouding tussen overheid en actiegroepen, de manier van omgaan tussen patiënten en personeel in het ziekenhuis, en inderdaad ook de verzorging van mensen. DE SWAAN is een breed geïntereerde schrijver. Deze onderwerpen moeten allemaal in de grondgedachte van de bundel passen, 'dat de samenleving zich vormt uit de strevingen van mensen, afzonderlijk en groepsgewijs, zonder dat de samenleving die zij zo vormen overeenkomt met hun bedoelingen'.

In de pers zijn reeds enkele lovende tot juichende boekbesprekingen verschenen. Ik zal hier enkele kritische geluiden laten horen, omdat ik het boek uit huishoudkundig oogpunt zeer teleurstellend vind.

DE SWAAN gaat uit van een historische ontwikkeling, waarbij de verzorging van mensen niet langer in kleine, veelvoudige, besloten en verweven netwerken (stammen, dorpsgemeenschappen, gilden of families) plaatsvindt, maar in toenemende mate in groot-scheepse, specifieke organisationele verzorgingsarrangementen (voor o.a. onderwijs, ziekenzorg, hulp in nood). Mijn kritiek richt zich tegen het 'niet langer' in de vorige zin, waarmee DE SWAAN suggereert dat de verzorging niet langer in kleine netwerken zou plaatsvinden. Met deze suggestie, die ook verder in het boek doorklinkt, maakt DE SWAAN duidelijk totaal geen oog te hebben voor de huishoudelijke verzorging die in de privé-sfeer plaatsvindt. Zijn aandacht richt zich op de betaalde verzorging in groot verband. Dit vind ik een merkwaardige beperking voor een hoogleraar in de Verzorgingsociologie. Wanneer we immers een juist beeld van de verzorging in onze maatschappij willen hebben, hoort ook het werk van huisvrouwen (en huismannen) in de privé-sfeer hierbij betrokken te worden. Ook een analyse van de wisselwerking tussen de betaalde en onbetaalde verzorgingssector tegen de achtergrond van de economische situatie (bezuinigingen in de betaalde sektor!) kan veel waardevolle inzichten opleveren. Wanneer we alleen aandacht hebben voor de betaalde verzorgingssector, wordt deze wisselwerking niet zichtbaar. Een eenzijdig beeld is het resultaat.

Overwogen kan worden of de huishoudkundige kritiek op dit boek nadere uitwerking verdient. Er is zeker aanleiding te onderzoeken in hoeverre de huishoudkunde en de verzorgingsociologie elkaar iets te bieden hebben.

E. A. de Vries